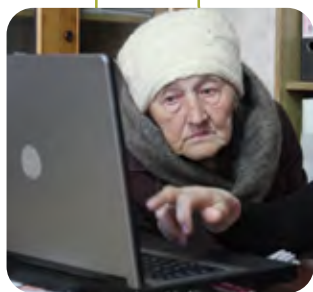

СПІЛЬНИЙ ПРОЕКТ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ООН ТА МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ ДАНІЇ
«РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»

Empowered lives.
Resilient nations.

СТОРІЇ УСПІХУ ВИПУСК 2

рецепти від громадянського суспільства в УКРАЇНІ

<http://csdp.org.ua>

Це видання підготовлене в рамках виконання проекту Програми розвитку ООН «Розвиток громадянського суспільства» та фінансується Міністерством закордонних справ Данії.

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам та упорядникам цього видання і не обов'язково відображають погляди Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй чи інших агенцій ООН.

Історії успіху: рецепти витривалості громадянського суспільства в Україні. Випуск 2. К.: ПРООН, 2012. 34 с.

Історії, що увійшли до другої збірки успішних прикладів діяльності організацій громадянського суспільства (ОГС) стали результатом проектів, що були впроваджені в семи областях України (Донецька, Кіровоградська, Львівська, Луганська, Херсонська, Хмельницька та Чернігівська) у 2011-2012 роках. Історії, що увійшли до цієї збірки, розповідають про діяльність ОГС у напрямку захисту прав та відстоювання інтересів вразливих верств населення. Зібрані історії також описують позитивні зміни, що сталися в житті як окремих громадян, так і груп осіб, що відбулись в результаті проектної діяльності.

Усі матеріали цієї публікації можуть бути вільно використані як повністю, так і окремими частинами. Передрук матеріалів повинен містити посилання на Представництво Програми розвитку ООН в Україні.

Програма розвитку ООН в Україні висловлює щиру подяку авторам: Ларисі Заливній, Валентині Бадири, Аллі Лепесі, Григорію Калашнікову, Тетяні Баранцовій, Оксані Потимко, Володимирі Щербаченку, Галині Авксент'євій, Валентині Дьомкіній, Віктору Тарасову, Наталії Піддубній, Олександрі Букалову, Олені Кравченко, Василю Романюку; літературним редакторам Сергію Чемеркіну та Дейвіду Шоу; дизайн та верстка – Юлія Мадінова.

Проект ПРООН «Розвиток громадянського суспільства» (Проект) спрямований на посилення громадянського суспільства та поширення демократичного врядування. Цей Проект сприяє зміцненню відкритого та демократичного суспільства, що спирається на верховенство права та базується на засадах прав людини, відкритості та відповідальності влади на усіх рівнях. Метою Проекту є зміцнення організацій громадянського суспільства (ОГС), зменшення їхньої залежності від донорів та посилення громадської участі в процесах прийняття рішень через зміцнення організаційної спроможності ОГС на регіональному та місцевому рівнях з метою ефективного вирішення потреб громадян. Проект впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні спільно з місцевими та міжнародними партнерами та фінансується Міністерством закордонних справ Данії протягом 2009-2011 рр. Більше інформації про діяльність Проекту – на <http://csdp.org.ua>.

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) тісно співпрацює з усіма верствами суспільства, сприяє розбудові країн, розвитку їх спроможності протистояти кризам, підтримує економічне зростання, націлене на покращення життя кожної людини. Працюючи у 177 країнах ми пропонуємо глобальне бачення з урахуванням специфіки місцевого розвитку, задля розширення прав та можливостей людей та підвищення життєздатності держав.

В Україні три головні сфери діяльності ПРООН у галузі розвитку - демократичне врядування та місцевий розвиток, подолання бідності, досягнення процвітання та Цілей розвитку тисячоліття; енергетика та охорона навколишнього середовища (www.undp.org.ua).

Адреса: вул. Еспланадна, 20, офіс 709, м. Київ, 01023
Телефон: +38 (044) 584-34-71

ЗМІСТ

ЖЕК вимагає у Вас гроші? Тоді йдіть до нас!

Мешканці Чернігова та області повертають собі свої права та землю

Громадські юристи на сторожі майнових та земельних прав

Ми є те, що п'ємо? Чи п'ємо те, що є?

В саду гуляла, до суду апелювала

ПРООН допомагає громадськості «розсекретити» генплан міста Луганськ

Обвинувачений без права на помилування?

Презумпція невинуватості: міф чи фантастика?

Винуватий чи невинуватий? Так.. Ні... Можливо...

Робіть для нас разом з нами – і відмінний результат гарантовано!

Обмежені можливості не обмежують можливостей

Інноваційні технології для задоволення особливих навчальних потреб отримують визнання

Per aspera ad inclusio!

Діти-сироти готуються до самостійного життя

Список організацій

6

8

10

12

14

16

18

20

22

24

26

28

30

32

34

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ,

З задоволенням представляю другу збірку історій успіху, що змальовують діяльність організацій громадянського суспільства (ОГС) у 2011-2012 роках, спрямованих на підтримку захисту прав людини. Ця добірка присвячена поширенню здобутків організацій громадянського суспільства у сприянні та покращенні прав людини серед широкого спектру проблем та тематичних напрямків.

Захист прав людини є ключовим фактором в успішному соціальному та економічному розвитку країни. Він набуває особливого значення для України під час її переходу від радянського минулого до вільного та відкритого громадянського суспільства, де особливе місце посідає забезпечення індивідуальних прав та свобод громадян. Покращення дотримання прав людини окремих громадян є запорукою у набутті Україною членства у Європейській Спільноті.

Приклади, продемонстровані ОГС у царині захисту прав людини, різняться від заходів спрямованих на підвищення громадської обізнаності щодо недоступності навчання, ресурсів та інфраструктури для людей з особливими потребами до ініціатив, націлених на надання допомоги вразливим верствам сільського населення у питаннях земельних та майнових прав. Дана збірка поєднала у собі декілька розповідей про забезпечення доступу до системи справедливого та неупередженого правосуддя, а також права на доступ до інформації на місцевому рівні.

Загалом 28 правозахисних організацій, що впроваджували проекти в Донецькій, Львівській, Луганській, Кіровоградській, Херсонській, Хмельницькій та Чернігівській областях за підтримки проекту ПРООН «Розвиток громадянського суспільства» та Міністерства закордонних справ Данії, надали підтримку понад 15,294 особам, чії права були забезпечені або захищені. Той факт, що більша частина діяльності ОГС була спрямована на надання підтримки вразливим верствам населення, робить його особливо вартісним. В окремих випадках деяким ОГС вдавалось розвинути локальні ініціативи, впроваджені на місцях, до регіонального та національного рівня значущості.

Друге видання безперечно було б неможливим без відданої праці організацій громадянського суспільства та їх ключових гравців. Маю надію, що ці історії будуть цікавими та показовими. Сподіваюсь, що ці розповіді стануть джерелом натхнення для сприяння покращенню ситуації з правами людини в Україні.

Олів'є Адам
Постійний представник Програми розвитку ООН в Україні

ЖЕК ВИМАГАЄ У ВАС ГРОШІ? ТОДІ ЙДІТЬ ДО НАС!

Після 3 серпня 2010 року представники житлово-комунального господарства (ЖКГ) завалили суди заявами про стягнення боргів споживачів комунальних послуг через судові накази. Кількість таких судових наказів по Україні вже наближається до 200 тисяч. Через судові накази людей змушують сплачувати навіть ті борги, які накопичилися ще в 90-х роках минулого століття. На щастя, є організація, яка здатна цьому протистояти, допомагаючи людям захистити свої права. За результатами скасованих 19 судових наказів луганська правозахисна організація «Чайка» вже домоглася повернення коштів у сумі понад 78 тисяч гривень.

Судді закривають очі на необхідність урахування трирічного строку загальної позовної давності, на відсутність укладених угод між комунальними підприємствами та споживачами, як і на необґрунтовано і незаконно завищені тарифи. На жаль, часом трапляється й таке, що ЖЕКи просто приписують борги, яких не існує.

Отже, суддя на підставі заяви ЖЕКу чи іншого постачальника послуг, спираючись іноді на недоказові документи, за відсутності відповідача в односторонньому порядку виносить щодо конкретного громадянина судовий наказ про стягнення певної суми.

Щоправда, є одна обставина, яка дозволяє після ознайомлення з наказом у 10-денний термін звернутись до судді з заявою про його скасування. Але як правильно скласти заяву, які докази використати для доведення своєї правоти та домогтися скасування несправедливого наказу?

Заручницею саме такої ситуації, на жаль, стала і 86-річна Надія Петрівна М., вчителька в минулому, яка з хворим сином проживає в скромній луганській двокімнатній хрущовці в будинку, який за останні 50 років так і не бачив капітального ремонту. Звідси — опалення майже не дає тепла, вологість у підвалі дає притулок комарам, внутрішньобудинкові мережі неналежно доглянуті, під'їзди занедбані, а вода у крані — технічна, хоча й за ціною питної.

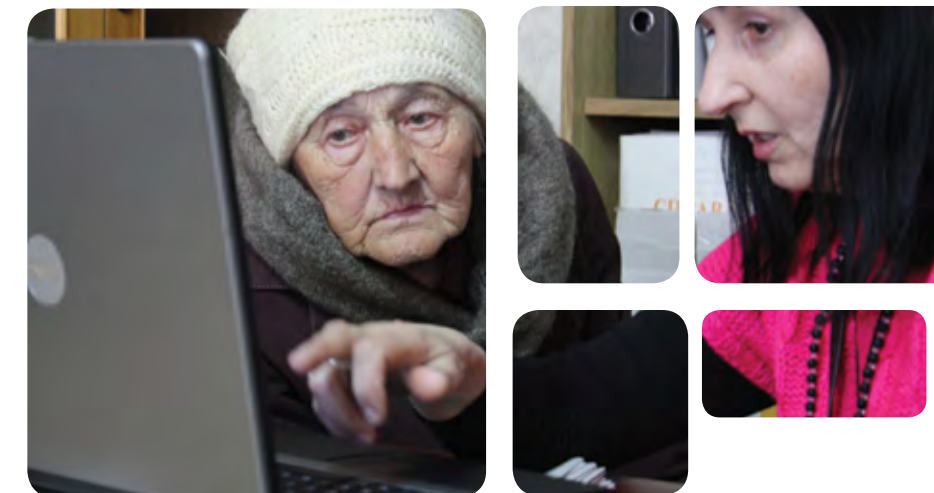
Здавалося б, для старенької пенсіонерки, що пройшла лихо війни, була в'язнем концентраційного табору та втратила чоловіка, питання виживання на мізерну пенсію вже саме по собі було важким тягарем. Але саме в цей момент доля завдала ще одного удару. Цього разу ним став наказ Артемівського суду міста Луганська, задовольнивши заяву місцевого комунального підприємства стягнути зі старенької та її хворого сина 1108 грн. 93 коп. за послуги, які або не були надані, або були зовсім неналежної якості. Про це син Надії Петрівни та інші мешканці будинку неодноразово намагалися повідомити комунальне підприємство, збираючи колективні підписи й протестуючи проти несправедливих поборів. Але справедливості так і не домоглися.

На щастя пенсіонерки, якій загрожувала втрата чималої суми, що суттєво перевищувала розмір місячної пенсії, їй на очі потрапила інформація про гарячу лінію, що діє в рамках підтриманого ПРООН проекту «Покращення доступу до правосуддя соціально незахищених громадян — споживачів комунальних послуг у Луганському регіоні» й адмініструється Луганською обласною громадською правозахисною організацією «Чайка». Завдяки юридичній та консультативній допомозі, наданій організацією «Чайка», та супроводом справи пенсіонерки в суді вдалося оскаржити несправедливе рішення суду й скасувати грошове стягнення. Справедливість встановлено.

Із початку роботи проекту до організації звернулося 35 осіб, по справах яких за допомогою організації було скасовано 19 несправедливих судових наказів. Ще 9 справ перебувають на стадії розгляду в місцевому або в апеляційному судах. Загальна сума повернутих коштів, що несправедливо та неправомірно була призначена до стягнення становить 78 652,91 грн., або 4 140 грн. на одного відповідача, що на 45% перевищує середню заробітну плату в Україні у лютому 2011 року, яка складала 2 300грн.

Деякі факти

- Загальна сума повернутих коштів (майже \$10 тис.) практично досягнула суми гранту, отриманого громадською правозахисною організацією «Чайка» на конкурсних засадах, та продовжує зростати.
- Практичні напрацювання організації, поширені через регіональні друковані ЗМІ, сприяли зростанню в геометричній прогресії кількості звернень тих, хто потребує допомоги у відстоюванні своїх прав.
- Загальна кількість осіб, що отримали безплатну юридичну допомогу за останні 9 місяців, досягла 1,015.

Надія Петрівна М. під час юридичної консультації щодо своїх прав споживача у правозахисній громадській організації «Чайка»
Фото: Василь Романюк

МЕШКАНЦІ ЧЕРНІГОВА ТА ОБЛАСТІ ПОВЕРТАЮТЬ СОБІ СВОЇ ПРАВА ТА ЗЕМЛЮ

Один із законів України передбачає державну підтримку «дітей війни», окремої категорії вразливих верств населення, що народилися між 1927 та 1945 роками. Незважаючи на незначну суму матеріальної допомоги, що складає 230 грн. на місяць, ускладнена процедура її отримання та бюрократичний апарат створюють численні перешкоди для того, щоб не виплачувати ці доплати до щомісячної пенсії або ж зменшити зазначену суму до максимально можливого розміру, що дорівнює 49,90 грн.

Для більшості цієї категорії громадян, які живуть за межею бідності, а їхні мізерні пенсії є єдиним джерелом доходу, такі бодай незначні доплати стають життєво необхідним порятунком. Проте ця ситуація виглядає невтішно, особливо тоді, коли зазначена категорія громадян представляє ще більш вразливу групу. Йдеться про сільське населення, людей, котрі особливо гостро відчують брак інформації та чия юридична обізнаність на низькому рівні.

Розмір їхньої пенсії іноді не забезпечує навіть елементарних умов проживання, тому кожен день — це своєрідна боротьба за виживання. Вони змушені відмовляти собі багато в чому, тому питання про сплату послуг адвоката для відстоювання власних прав навіть не постає.

Проект, започаткований Чернігівським громадським комітетом захисту прав людини та підтриманий в рамках Проекту ПРООН «Розвиток громадянського суспільства», виявився, як ніколи, доречним. Його метою став «Захист прав людини сільського населення та власників землі через покращення їхнього доступу до правосуддя у Чернігівській області». Після оголошення про початок роботи проекту інформація про його діяльність була поширена через місцеві та регіональні ЗМІ. Наступного ранку біля дверей безплатної юридичної приймальні вишикувалася черга з кількох десятків пенсіонерів, включаючи мешканців ближніх та віддалених сіл області, які прийшли у пошуках допомоги.

Для трьох юристів Чернігівського громадського комітету захисту прав людини наступні місяці роботи не бракувало. Щодня вони надавали безплатні юридичні консультації та допомогу малозабезпеченим верствам селян. До переліку їхніх послуг входили не тільки консультації з повернення незаконно невиплаченої державної компенсації, а й допомога в відстоюванні таких важливих прав для сільського населення, як право на приватну власність землі.

Одного дня Наталя Фастовець, мешканка віддаленого села в Чернігівській області, дізнавшись про безплатні юридичні послуги, які надає Чернігівський комітет, вирішила приїхати до обласного центру за допомогою. Після того як вона вийшла на пенсію на початку 90-х років та після розпаду колективних господарств, її мати й вона отримали право на земельний наділ. Проте ні вона, ні її мати не були поінформовані про таку можливість. Уже після того, як інші мешканці села почали отримувати сертифікати на приватну власність на земельні паї, Наталя Фастовець та її мати зрозуміли, що їхні права було порушено.

Звернення до новоствореного на базі колгоспу сільськогосподарського підприємства, в чиему розпорядженні були землі колишнього колективного господарства, не дали ніяких результатів. Після низки інших безрезультатних звернень Н. Фастовець до різноманітних інстанцій із метою відновлення її законного права на володіння земельним паєм Чернігівський громадський комітет захисту прав людини надіслав запит до губернатора області, у Чернігівський відділ земельних ресурсів та обласну прокуратуру з проханням розібратись у ситуації щодо порушення прав Н. Фастовець та її матері.

У результаті всіх цих дій Наталя Фастовець та її мати отримали належні їм земельні наділи у своєму селі. Цей факт мав однозначний позитивний вплив на життя родини Фастовців.

Деякі факти

- За 9 місяців — час від започаткування проекту — Чернігівський громадський комітет захисту прав людини надав понад 120 консультацій та підтримав подання заяв у суд представниками малозабезпечених верств сільського населення щодо фактів порушення їхніх законних прав.
- Приблизно 95% усіх позовів, підготовлених Чернігівським комітетом, отримали позитивне рішення суду на користь позивачів — представників сільських громад.
- Чернігівський громадський комітет захисту прав людини є єдиною організацією у місті Чернігові та області, що надає безплатні юридичні консультації малозабезпеченим сільським мешканцям.

Юристи Чернігівського громадського комітету захисту прав людини надають безплатні юридичні консультації сільським мешканцям

Фото: Віктор Тарасов

ГРОМАДСЬКІ ЮРИСТИ НА СТОРОЖІ МАЙНОВИХ ТА ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ

Процес спадкування — доволі тривалий та складний. Не завжди громадяни можуть самостійно розібратися з усіма труднощами, які виникають під час оформлення спадщини. Нотаріуси не сприяють правовій просвіті населення, хоча могли б більш відповідально ставитися до надання відповідних роз'яснень громадянам, які звертаються до них із різними заявами про прийняття спадщини. В таких ситуаціях на допомогу приходять громадські організації, що надають безплатні консультації вразливим категоріям людей.

В одній із таких справ громадянка І. теж не змогла безпроблемно оформити спадщину на будинок, в якому вона тривалий час була прописана та проживала зі своїм батьком. Після смерті батька вона залишилася проживати в помешканні та здійснювати управління й догляд за будинком, сплачуючи за всі комунальні послуги.

Коли пройшов якийсь час, вона звернулася до нотаріальної контори для оформлення права власності на майно. Проте їй відмовили, оскільки були пропущені строки, хоча фактично вона вже вступила в управління спадковим майном. Загальну ситуацію ускладнював той факт, що в громадянки І. були брати й сестри, які також формально є спадкоємцями після смерті батька.

Після візиту до нотаріуса громадянка І. звернулася до Центру громадської адвокатури, де їй було роз'яснено, що така відмова державної нотаріальної контори є неправомірною, адже відповідно до ст. 548, 549 ЦК УРСР (який діяв на момент смерті спадкодавця) для оформлення спадщини необхідно, щоб спадкоємець її прийняв. Крім того, інші діти спадкодавця протягом строку, встановленого цивільним законодавством, заяви про прийняття спадщини до державної нотаріальної контори не подавали, на час смерті спадкодавця в будинку прописані не були, управління та догляд за будинком не здійснювали. Отже, на підставі ст. 553 ЦК УРСР вони вважаються такими спадкоємцями, що відмовилися від спадщини, адже не вчинили жодної із дій, що свідчать про прийняття спадщини.

Юристом Центру громадської адвокатури було складено заяву про видачу свідоцтва про право на спадщину усього житлового будинку до державної нотаріальної контори. Після того як таку заяву було відправлено до нотаріальної контори, громадянка І. отримала свідоцтво про право на спадщину.

А у громадянки Л. труднощі виникли з отриманням свідоцтва про право на спадщину на земельну ділянку. Зокрема, нотаріус відмовлялася видати таке свідоцтво, оскільки право власності заповідача на земельну ділянку посвідчувалося державним актом на землю старого зразка, в якому був відсутній кадастровий номер земельної ділянки. На виконання вимог нотаріуса громадянка Л. звернулася до міського управління земельних ресурсів з метою переоформлення документів, однак з'ясувалося, що існує ще один державний акт з таким самим номером, проте в ньому зазначена зовсім інша земельна ділянка, яка вже продана. Тому громадянці було запропоновано звернутися до суду з позовом про визнання права власності.

Громадянка Л. звернулася до правової приймальні Центру громадської адвокатури. Зокрема, після консультації правників Центру з'ясувалося, що відсутність кадастрового номера земельної ділянки не може бути підставою відмови у видачі нотаріусами свідоцтва про право на спадщину та у посвідченні заповітів. До такого висновку підштовхує аналіз відповідних норм про спадкування, і, крім того, на це прямо наголошує і Міністерство юстиції України, яке навіть надало обласним управлінням юстиції роз'яснення з цього питання, зобов'язавши останніх довести цю інформацію до відома нотаріусів. Іншими словами: при оформленні спадщини та видачі свідоцтва про спадщину не існує жодних законодавчих вимог щодо зазначення кадастрового номера земельної ділянки.

Юристом Центру громадської адвокатури разом із громадянкою було здійснено візит до нотаріуса, внаслідок чого громадянка Л. таки змогла отримати свідоцтво про право на спадщину на земельну ділянку.

Деякі факти

- У рамках підтриманого ПРООН проекту «Правова допомога та просвіта для вразливих верств населення» Центром громадської адвокатури протягом року було надано близько 1500 безплатних юридичних консультацій вразливим категоріям населення, в тому числі сільському населенню.
- Центр громадської адвокатури надає як первинні, так і вторинні консультації (складення різних документів процесуального характеру, представництва інтересів громадян в суді або в інших органах державної влади). Кожне друге звернення до Центру громадської адвокатури стосується порушення прав власності.

Наталія Піддубна з Чернігівського громадського комітету захисту прав людини під час роботи безплатної юридичної приймальні

Фото: Віктор Тарасов

МИ Є ТЕ, ЩО П'ЄМО? ЧИ П'ЄМО ТЕ, ЩО Є?

Життя — це суцільний вибір. Іноді ми обираємо, навіть не усвідомлюючи цього. Часом — це зважене рішення. Здавалося б, у сучасному інформаційному світі з його новітніми технологіями, що невпинно вдосконалюються, частіше постає питання, який вибір зробити, ніж наявність такого взагалі. Отож, коли останній відсутній як такий — більше того, цей вибір нав'язаний кимсь — з'являється природне обурення та незгода слідувати чиемусь плану. Особливо коли стоїть питання твого здоров'я та здоров'я твоїх близьких.

Як відомо, людський організм складається приблизно на 80% із води. Тому якість споживаної води має прямий та вагомий вплив на цілий організм. Про це на власному досвіді переконалися мешканці міста Фастова, що на Київщині, які потерпали від того, що «Фастівводоканал» скидав забруднену воду в прямо в річку Снітку, притоку Унави, без використання очисних споруд.

Звернення, скарги, прохання мешканців міста до начальника водоканалу та місцевої влади результатів не давали. Забруднення водних об'єктів продовжувалося, природне законодавство порушувалося, люди втратили віру, що ситуацію можна виправити.

На захист екологічних прав мешканців Фастова виступила правозахисна організація «Екологія Право Людина» (ЕПЛ), яка вже майже два десятиліття відстоює екологічні права, здійснює діяльність у сфері охорони довкілля, підтримання, відновлення та покращення його стану, а також надає правову допомогу в захисті інших, насамперед дотичних до екологічних, прав людини. З метою захисту прав мешканців міста ЕПЛ звернулася до Фастівської міжрайонної прокуратури та Державної екологічної інспекції в Київській області з проханням припинити забруднення водних об'єктів на території Малоснітинської сільської ради, що на Київщині.

Фастівська міжрайонна прокуратура разом із Державною екологічною інспекцією в Київській області виявила порушення водного законодавства в роботі «Фастівводоканалу». За результатами перевірки прокуратурою та інспекцією виявлено надмірний скид забруднюючих речовин у водний об'єкт.

У листі прокуратури йдеться про те, що, «вийшовши за межі своїх повноважень, посадовими особами «Фастівводоканалу» було прийнято розпорядження про призупинення діяльності повітродувної станції з метою економії електроенергії, незважаючи на те, що робота механізмів, обладнання і вимірювальних пристроїв очисних споруд повинна бути безперебійною. У зв'язку з цим в аеротенках каналізаційних очисних споруд «Фастівводоканалу» загинув активний мул, який здійснював біологічне очищення стічних вод. Це спричинило забруднення поверхневих вод річки Снітки і створило небезпеку для довкілля».

За результатами перевірки прокуратурою порушено кримінальну справу за ознаками злочинів, передбачених ч. 1 ст. 242 та ч. 3 ст. 365 Кримінального кодексу України. На цей час у справі триває досудове слідство. Згідно з проведеними розрахунками інспекції загальний збиток, заподіяний навколишньому середовищу, склав 2 045,5 тис. гривень.

Деякі факти

- У рамках підтриманого ПРООН проекту «Покращення правових передумов та активізації громадськості для захисту екологічних прав громадян» «Екологія Право Людина» надала понад 300 безплатних юридичних консультацій, що стосувались порушення та захисту екологічних прав громадян.
- За результатами адвокаційної та лобістської діяльності, спрямованої на залучення інших правозахисних та екологічних організацій щодо зупинення негативних наслідків для збереження довкілля, яким загрожувало прийняття Верховною Радою Закону України №3373-VI «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо приведення у відповідність із Кодексом України про надра», Президентом України було накладено вето на Закон.

Річка Снітка, притока ріки Унави поблизу м. Фастова що на Київщині

Фото: Олена Кравченко

В САДУ ГУЛЯЛА, ДО СУДУ АПЕЛЮВАЛА

Упродовж останніх років у Валентини Михайлівни майже не залишилося ні надії, ні сил сподіватися на повернення своїх законних прав користуватися належною їй по закону частиною подвір'я. У літнього подружжя Апанасенків, що мешкає в приватній частині міста Чернігова, бракувало і аргументів, і сил, не кажучи вже про кошти, щоб довести свою правоту перед зухвалими сусідами, які фактично самовільно окупували більшу частину подвір'я.

Було використано мало не всі можливі інструменти захисту свого законного права: численні звернення до влади, різних установ та посадовців. Однак — безрезультатно. За документами їй належить дві третини подвір'я. Проте майже шість років Валентина Михайлівна воювала із сусідами за цей клаптик землі. Але для того щоб відстояти власні права у суді, не вистачало ані впевненості, ані грошей. Вона майже змиралася з тим, що перемога буде на боці сильнішого, аж поки не дізналася про можливість безплатної юридичної допомоги із місцевої газети.

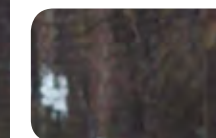
У рамках ініціативи, підтриманої Проектом ПРООН «Розвиток громадянського суспільства», Чернігівський громадський комітет захисту прав людини організував громадську приймальню та почав надавати безплатні юридичні консультації в рамках проекту «Захист прав людини сільського населення та землевласників шляхом покращення доступу до правосуддя у Чернігівській області».

Так, юристи Чернігівського комітету представляли інтереси заявниці в період проведення судової будівельно-технічної експертизи, а також у суді. Суд не задовольнив наведені позовні вимоги, при цьому безліч доказів проігнорував, порушував процесуальний порядок розгляду справи. Юристи Чернігівського комітету були одностайні щодо необґрунтованості рішення суду, оскільки обставини справи були неповно та поверхнево з'ясовані, судом не надана правова оцінка всім наведеним позивачем обставинам. До того ж рішення є таким, що винесено з порушенням норм як матеріального, так і процесуального права, а тому підлягає скасуванню. Було прийнято рішення про оскарження в апеляційному порядку рішення суду.

16 грудня 2011 року стало днем, який підбив підсумок багаторічним намаганням Валентини Михайлівни повернути собі свої законні права. Апеляційний суд Чернігівської області скасував рішення суду першої інстанції і задовольнив позов позивача у повному обсязі.

На думку Віктора Тарасова, керівника Чернігівського громадського комітету захисту прав людини, на жаль, через економічні та соціальні причини більшість громадян обмежені в доступі до ефективної правової допомоги, не маючи можливості звертатися до платних юристів та адвокатів. У такій ситуації на допомогу приходять правозахисні організації, котрі за підтримки міжнародних структур, зокрема й Програми розвитку ООН, надають допомогу соціально незахищеним верствам населення.

«Я тепер спокійна — суд присудив землю подвір'я мені, а сусід більше не зможе мені вказувати: це не роби, тут не ходи, а це — не твоє», — ділиться своєю радістю Валентина Михайлівна.

Деякі факти

- У рамках підтриманого ПРООН проекту «Дотримання прав людини селян-власників землі та покращення їх доступу до правосуддя у Чернігівській області» Чернігівським громадським комітетом захисту прав людини було надано понад 700 безплатних юридичних консультацій вразливим категоріям громадян, а інтереси частини з них представлені в суді.

Валентина Михайлівна Апанасенко на своєму «відвойованому» подвір'ї завдяки справедливому рішенню суду

Фото: Василь Романюк

ПРООН ДОПОМАГАЄ ГРОМАДСЬКОСТІ «РОЗСЕКРЕТИТИ» ГЕНПЛАН МІСТА ЛУГАНСЬК

Генплан міста Луганська ще донедавна перебував під грифом «Секретно», проте зараз гриф змінили на «Для службового користування». Наполегливість громадських активістів у рамках ініціативи, підтриманої Проектом ПРООН «Розвиток громадянського суспільства», сприяла тому, що такий документ став значно більш доступним громадянам міста. Витяги із генплану в супроводі коментарів спеціалістів було надруковано в газеті обласної ради «Наша газета», а побажання громади в основному взято до уваги при розробці нового генерального плану міста. Крім того, міська рада розмістила якісні зображення багатьох карт та планів на своєму офіційному сайті.

«Утаємничення генплану, який визначає режим користування землями міста та порядок забудови, має в собі корупційні ризики. Це стримує економічний розвиток і зменшує інвестиційну привабливість міських громад», — переконаний Володимир Щербаченко, голова Східноукраїнського центру громадських ініціатив. Саме його організація в рамках вищезгаданої ініціативи впроваджує проект, метою якого є забезпечити результативний захист порушених прав та законних інтересів мешканців міських громад Луганщини у сфері планування та забудови територій шляхом надання громадянам та організаціям громадянського суспільства безкоштовної правової допомоги.

Дізнавшись про наміри Луганської міської ради ухвалити генеральний план міста пришвидшеними темпами і без належного обговорення з громадськістю, Східноукраїнський центр громадських ініціатив (СЦГІ) забив на сполох. Громадян України, за словами керівника проекту, протизаконно позбавили доступу до генеральних планів власних міст. «Отже, ви можете купити квартиру чи побудувати будинок біля парку, маючи бажання щодня там прогулюватися самому чи з дітьми. Але раптом через п'ять років там з'явиться паркінг чи взагалі побудують якусь «пивнушку», — каже Володимир Щербаченко. — Тому люди повинні знати, що чекає на їхнє місто у майбутньому».

Діючи в рамках проекту «Активні громади — безпечні міста», СЦГІ вже 4 грудня 2010 року скликав робочу інформаційну зустріч для розробки плану з залучення якнайбільшої кількості активних громадян до процедури обговорення та затвердження проекту містобудівного документу. Протягом наступних двох тижнів була проведена активна інформаційно-просвітницька кампанія, спрямована на привернення уваги громадськості та влади міста до важливості піднятої проблеми. Результатом проведених консультацій, наданих учасникам процесу, стали близько 30 письмових пропозицій та заяв до проекту генерального плану міста Луганська. А вже 21 грудня були проведені перші громадські слухання, на які, за даними обласних ЗМІ, прийшло понад 400 осіб.

За результатами громадських слухань до Погоджувальної комісії щодо врегулювання спірних питань проекту генерального плану Луганська увійшли 58 представників громадськості разом із керівником та юристом проекту.

У результаті наполегливої роботи громадськості більшість рекомендацій Погоджувальної комісії були враховані в новому проекті генплану за винятком чотирьох спірних питань, що стосувалися реконструкції містечка Щорса, розміщення ринкової структури, розташування промислової зони в одному з районів міста та збереження меморіального комплексу «Гостра Могила» від незаконної забудови. На думку керівника проекту, саме генплан як містобудівна документація, що визначає принципи рішення щодо розвитку та планування території міста чи села, може дати чітку відповідь — куди рухається той чи інший населений пункт. Крім того, відкритий доступ до генплану допоможе громаді вберегти його територію від незаконних забудов.

Сесією Луганської міськради було затверджено генплан з усіма пропозиціями за винятком чотирьох, щодо яких депутати ухвалили власні рішення. Громадськість висловила масову незгоду щодо ігнорування рішень, прийнятих погоджувальною комісією. Під тиском громадськості та завдяки публікаціям у ЗМІ міським головою було винесене рішення про проведення додаткових громадських слухань по чотирьох спірних питаннях. Втім, уже після других слухань, в ході яких їх учасники повністю підтримали позицію Погоджувальної комісії, міські чиновники вирішили припинити подальші консультації з громадянами.

У відповідь міські активісти подали колективний позов до суду, в якому вимагають скасувати рішення міської ради про затвердження генерального плану щодо чотирьох пунктів, ухвалених всупереч думці громади. «У суспільстві має з'явитися розуміння, що ухвалення таких важливих документів, як генеральний план, не повинно відбуватися поспіхом або приховано від громади. В нашому місті генплан визначає умови життя понад 500 тисяч людей. І своїми діями луганчани довели, що саме вони хочуть і будуть визначати, яким бути місту, навіть якщо цей процес узгодження інтересів буде тривалим і непростим. Це і є справжня громадянська позиція і становлення громадянського суспільства», — переконаний керівник проекту Володимир Щербаченко.

Деякі факти

- За час впровадження проекту (близько 9 місяців) Східноукраїнський центр громадських ініціатив спромігся провести ефективну медіакампанію та кампанію з покращення обізнаності, що знайшла відображення у понад 130 публікаціях у місцевих та регіональних ЗМІ.
- Ухвалення нового генплану міста безпосередньо впливає на життя півмільйона мешканців Луганська.

Громадські активісти протестують проти непрозорої ухвали Міською Радою Генплану Луганська

Фото: Володимир Щербаченко

ОБВИНУВАЧЕНИЙ БЕЗ ПРАВА НА ПОМИЛУВАННЯ?

Державний департамент України з питань виконання покарань (з 09.12.2010 року відповідно до Указу Президента України Державна пенітенціарна служба України) направив в регіональні управління вказівку від 13.02.2009 року №19/713КМ про «Тимчасовий порядок обліку осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання, та здійснення контролю за їх поведінкою».

Зазначеною інструкцією відповідні регіональні управління керувались упродовж двох років. Проте цей документ суперечить змісту норм права, які містяться в Кримінальному кодексі України, і неминує призводити до порушення прав і свобод осіб, які відбували покарання у вигляді виправних робіт, службових обмежень для військовослужбовців, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі й звільнені умовно-достроково. Як підтвердження цього згідно статті 81 Кримінального кодексу України «Умовно-дострокове звільнення» не передбачає контрольних функцій зі сторони кримінально-виконавчої інспекції.

Крім того, документ, який торкається прав і свобод, законних інтересів осіб, звільнених умовно-достроково, не пройшов державної реєстрації у Міністерстві юстиції України відповідно до Положення «Про Міністерство юстиції України», затвердженого Указом Президента України від 30 грудня 1997 року.

Члени благодійної організації «Чернігівський жіночий правозахисний центр», що впроваджувала підтриманий ПРООН проект, спрямований на захист прав ув'язнених жінок та тих, хто відбув покарання, цілком випадково дізналися про необхідність громадянки Олени Єрохіної проходити процедуру контролю за своєю поведінкою у кримінально-виконавчій інспекції за місцем проживання.

Олена Єрохіна майже рік проходила процедуру відмічання у кримінально-виконавчій інспекції разом із іншими 40 тисячами, звільненими умовно-достроково у 2009-2010 рр. У деяких випадках самі регіональні управління вирішували, як часто умовно-достроково звільнена особа повинна з'являтися для проходження контролю у кримінально-виконавчій інспекції. У осіб, не знайомих із правовою природою умовно-дострокового звільнення (стаття 81 Кримінального кодексу України) зазначений факт не викликав занепокоєння. Проте у юристів благодійної організації «Чернігівський жіночий правозахисний центр» це викликало подив і занепокоєння, тому що порушувались права осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання, які довели своє виправлення сумлінною поведінкою і ставленням до праці.

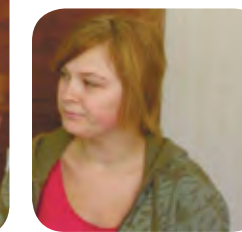
У лютому того ж року юристи «Чернігівського жіночого правозахисного центру» звернулись до Генеральної прокуратури України щодо неправового характеру інструкції від 13.02.2009 р. №19/713КМ. Генеральна прокуратура України розглянула це звернення та надіслала

його до Державної пенітенціарної служби України для «належного врегулювання порядку обліку осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання, та здійснення контролю за їхньою поведінкою».

Додатково «Чернігівський жіночий правозахисний центр» надіслав відповідне звернення до Міністерства юстиції України щодо непра-восторонності цієї інструкції. А вже 14 лютого 2011 року було отримано відповідь, що цей документ «порушує права, свободи та інтереси осіб, засуджених умовно-достроково. Крім того, інструкція була запроваджена з порушенням закону. В результаті Міністерство юстиції України зобов'язало Державну пенітенціарну службу України скасувати інструкцію №19/713КМ.

Деякі факти:

- Понад сорок тисяч умовно-достроково звільнених осіб, чий права порушувались впродовж 2-х років, дочекались справедливого скасування необхідності з'являтися для проходження контролю у кримінально-виконавчій інспекції завдяки діяльності Чернігівської правозахисної організації.

Юрист Чернігівського жіночого правозахисного центру консультує умовно-достроково звільнену гом. Єрохіну щодо її прав

Фото: Алла Ленеха

ПРЕЗУМПЦІЯ НЕВИНУВАТОСТІ: МІФ ЧИ ФАНТАСТИКА?

Чи звертали ви коли-небудь увагу на те, наскільки голлівудські фільми про злочинців відрізняються від «наших»? Ні, мова йде не про якість гри акторів, наявність спецефектів чи інших технологічних прийомів, а про елементарні, прості й, здавалося б, концептуальні речі, які суттєво дають зрозуміти, що «правильно», а що «ні», й до того ж де та межа, що розділяє добро і зло... Так от, у голлівудських фільмах кульмінацією сюжету часто є засідання суду, на якому виголошується обвинувальний чи виправдальний вирок. У радянських фільмах — все по-іншому: розв'язка фільму демонструє затримку «злочинців» правоохоронцями. Сюжет закінчено, і що далі — зрозуміло. Без варіантів.

На превеликий жаль, українська судова та правоохоронна системи багато що з цих «методів» успадкували з радянських часів. Радянська влада привчила: якщо міліція когось затримала, значить — винен. Проте затримані особи чи особи, які перебувають під вартою, вважаються невинними, допоки суд не винесе відповідний вирок. Але це в теорії, на практиці — все по-іншому. От і виходить: провину ще не встановлено, а до людини вже ставлення, як до злочинця. Іноді це може тривати довгими місяцями.

Ситуація з громадянином Марком С. є яскравим тому прикладом. Закріплений за Мар'їнським судом міста Донецька, громадянин Марк С. провів за ґратами майже рік із моменту свого арешту без будь-яких зрушень у своїй справі. Більше того, з листопада 2010 р. до вересня 2011 р. його ні разу не привозили в суд. Не відбулося жодного судового засідання. Його ні разу не повідомляли про будь-які дії чи рішення Мар'їнського суду в своїй справі. Як з'ясувалося пізніше, після проведеного розслідування діяльності, навіть радше бездіяльності, уже згаданого суду, з пояснень його голови стало зрозуміло, що у ці місяці доправлення підсудних у Мар'їнський райсуд фактично не здійснювалося конвойним підрозділом Мар'їнського РВВС, що стало причиною нерозгляду справ, тому порушень не було виявлено.

На той час Марк С. вже рік відбував покарання за недоведену провину тільки через те, що хтось чомусь не доправив його на судові засідання, яке було пізніше перенесене через 76, потім 69, а згодом ще через 41 день... незважаючи на вимогу закону (ст. 256 Карно-процесуального кодексу), яка передбачає проведення слухання не пізніше як через 10 днів після попереднього розгляду справи. Невідомо, як ще довго це могло тривати, якби не випадок.

Представники правозахисної організації «Донецький меморіал» на одному з візитів до СІЗО, в якому в той час утримувався Марк С., дізнались про його ситуацію, і після звернень в обласну прокуратуру, які не дали ніяких результатів, звернулись до уповноваженого з прав людини в Україні, котра залучила до перевірки ситуації, що склалася з Марком, МВС, ГПУ і Державну пенітенціарну службу.

А вже через 9 днів Мар'їнський суд прийняв рішення (всупереч думці прокуратури), що громадянин Марк С. може вийти на волю під підписку про невиїзд до закінчення розгляду його кримінальної справи. І обвинувачений, але ще не винний Марк С. очікуватиме вирішення своєї долі в оточенні своєї родини, зі своїм маленьким сином, котрому було тільки декілька місяців, коли Марка закрили в СІЗО. А можливо, це сценарій для нового фільму, але вже цього разу не за радянським зразком?

Деякі факти

- В Україні одночасно впродовж останніх років в СІЗО утримується 38-40 тис. громадян. Виправдальних вироків виноситься всього близько 800.
- Щорічно з СІЗО виходять на волю 13-14 тис. осіб, але не через причину своєї невинності, а через те, що їм змінили тип запобіжного заходу чи на момент вироку вони вже відбули свій термін.
- За час впровадження проекту правозахисна організація «Донецький меморіал» надала понад 100 безплатних юридичних консультацій затриманим особам, особам, позбавленим волі, та тим, що звільнились із місць відбування покарання.

Фото: Стенан Рудік

ВИНУВАТИЙ ЧИ НЕВИНУВАТИЙ? ТАК.. НІ... МОЖЛИВО...

Ресоціалізація зазвичай спричиняє багато труднощів серед тих, хто відбув покарання, особливо тоді, коли бюрократична машина створює додаткові перешкоди для ефективної інтеграції у громаду. Можливості знайти роботу невеликі, а наявність судимості робить таку перспективу примарною. Не кажучи вже про те, що, крім довідки про звільнення, у особи немає жодного документа, який посвідчував би її особу.

Відбувши термін покарання та вийшовши на волю 22 квітня 2009 року, громадянка Ганна Козаченко зіткнулася з тим фактом, що за час ув'язнення її паспорт було втрачено, що не тільки ставило під сумнів питання її громадянства, але й робило офіційне працевлаштування неможливим, як і реалізацію інших громадянських прав.

Уже через декілька тижнів вона звернулася до Чернігівської обласної спостережної комісії, мандат якої згідно з законом передбачає надання допомоги у соціальній адаптації особам, звільненим від відбування покарання, організацію виховної роботи з особами, умовно-достроково звільненими від відбування покарання. Благодійна організація «Чернігівський жіночий правозахисний центр», члени якої входять до складу спостережної комісії, на той час впроваджувала за підтримки ПРООН проект, що мав на меті захист прав жінок, які звільнилися з місць позбавлення волі. Після того, як упродовж двох років громадянці Козаченко так і не вдалось отримати паспорт, члени благодійної організації «Чернігівський жіночий правозахисний центр» вирішили допомогти їй у цьому.

Її неодноразові звернення до місцевого Відділу громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб не дали позитивного результату, а відповіді здебільшого вказували на відсутність у жінки українського громадянства. Тому в лютому 2011 року члени БО «Чернігівський жіночий правозахисний центр» допомогли Г. Козаченко підготувати скаргу в Чернігівський районний суд щодо встановлення факту проживання на території України на момент проголошення незалежності або прийняття Закону України «Про громадянство».

Після проведеного розслідування суд встановив, що громадянка Ганна Козаченко проживала на території України тривалий час та на момент проголошення незалежності 24 серпня 1991 р. Відповідно вона є громадянкою України і має право на отримання паспорта загальноновстановленого зразку.

Проте, на жаль, для Ганни Козаченко та на превелике здивування членів БО «Чернігівського жіночого правозахисного центру» Чернігівський районний відділ громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб відмовив їй у видачі паспорта.

Таке порушення прав спонукало «Чернігівський жіночий правозахисний центр» підготувати у квітні 2011 р. звернення до Міністерства внутрішніх справ із закликом втрутитись у цю ситуацію. А вже через два тижні після цього звернення Ганні Козаченко було видано новий паспорт, що підтверджував її громадянство та відкривав нові перспективи.

Взаємопов'язано це чи ні, але встановлення справедливості у цій справі потягло за собою низку позитивних зрушень у житті цієї людини, які сприяли її швидкій адаптації до нормального життя. І вже через декілька тижнів Ганна Козаченко вийшла заміж, перегорнувши нову сторінку в своєму житті.

Деякі факти:

- Під час реалізації проекту Чернігівський жіночий правозахисний центр надав юридичну допомогу 215 засудженими жінкам в Чернігівській жіночій виправній колонії № 44.
- 51 особа, звільнена з місць позбавлення волі, отримала юридичну допомогу в рамках «Громадської приймальні». Відновлення документів була найпоширенішою проблемою, з якою до Чернігівського жіночого правозахисного центру звертались особи, що відбули покарання.

Ганна Козаченко під час консультації в «Чернігівському жіночому правозахисному центрі»

Фото: Валентина Бадира

РОБІТЬ ДЛЯ НАС РАЗОМ З НАМИ – І ВІДМІННИЙ РЕЗУЛЬТАТ ГАРАНТОВАНО!

Що найперше спадає вам на думку після того, як ви вирішили здійснити подорож залізницею? Ймовірно, це де і коли придбати квитки і який найзручніший час обрати для поїздки... Але, вочевидь, не тоді, коли ви перебуваєте в інвалідному візку. Увесь процес планування подорожей, на жаль, відбувається довкола найважливішого у цьому процесі питання. Питання, про яке ми, люди без функціональних обмежень, навіть і не замислюємось, але яке для осіб з особливими потребами може поставити під сумнів саму поїздку. Це питання доступності.

Чи зможу я самостійно, без сторонньої допомоги потрапити до квиткової зали? Чи зможу дотягнутись до маленького віконечка каси, якщо воно занадто високо? Чи зможу потрапити на перон? Чи зможу скористатися вбиральною, пересуваючись самостійно на візку? І врешті, чи зможу я потрапити у вагон? Ось ці, здавалося б, прості речі іноді можуть стати і, на превеликий жаль, досі стають нездоланим бар'єром для людей, котрих ми (чи проблеми котрих) іноді не помічаємо.

Проте наша історія не про безвихідь. А про те, як активісти громадської організації «Життя без бар'єрів», зі статусом неповносправності, допомагають владі разом долати бар'єри як архітектурного, так і психологічного характеру, впускаючи у своє життя людей, які від нас відрізняються хіба лишень тим, що за існуючих умов самостійно не в змозі зробити те, що для нас не становить ніяких труднощів.

Наприкінці березня громадською організацією «Життя без бар'єрів» було проведено громадський аудит стану доступності прикордонної залізничної станції «Красна Могила», яка знаходиться на території м. Червонопартизанськ Свердловського району Луганської області. Цей захід проводився в рамках проекту «Моніторинг міської програми забезпечення безперешкодного доступу людей з обмеженими фізичними можливостями до об'єктів житлового та громадського призначення на 2008-2010 рр.» за підтримки Проекту ПРООН «Розвиток громадянського суспільства».

Результати аудиту виявили грубі порушення державних будівельних норм (ДБН) в частині забезпечення доступності для маломобільних груп населення (МГН). Так, перед входом у зал очікування, в якому знаходяться квиткові каси, збудовано пандус, який не відповідає вимогам: не дотримано конструктивних поручнів, відсутні бокові борти вздовж пандуса, що слугують важливим елементом безпеки. Але найголовніше: заїхавши на інвалідному візку на вершину пандуса, людина потрапляє на півкруглий майданчик, що майже вдвічі менший за норматив. На ньому без сторонньої допомоги здійснити маневр неможливо.

Попри те, що зал очікування доволі привітний — повний доступ до каси та місць очікування, це не зменшує труднощі при посадці/висадці, адже, наприклад, складно заїхати на 13-сантиметровий бордюр.

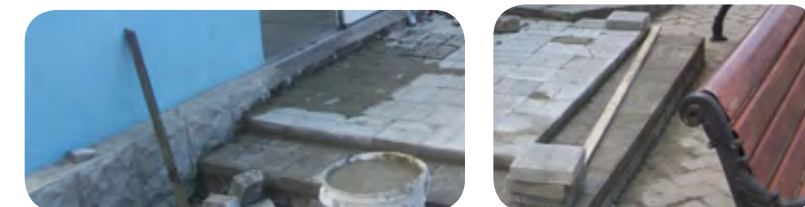
Невдовзі після проведеного аудиту організацією «Життя без бар'єрів» через відповідну форму на сайті Укрзалізниці було надіслано звернення щодо доступності прикордонної залізничної станції «Красна Могила». Уже наступного дня було отримано відповідь із рекомендацією звернутись до начальника Донецької залізниці. Після додаткового звернення до керівництва Донецької залізниці менш ніж за десять днів на станцію було відряджено працівників будівельно-монтажного управління. Завдяки консультаціям, наданим громадською організацією, та здійсненому нею контролю, реконструкцію пандусів та виходу на перон було здійснено з дотриманням усіх нормативів ДБН, що робить станцію «Красна Могила» зразковою щодо доступності МГН.

Саме цій станції надають перевагу наші інваліди-візочники, коли хочуть поїхати в санаторії Криму, оскільки в зв'язку з митним контролем стоянка потяга триває не менше 30 хвилин, що дає достатньо часу для посадки людям з особливими потребами. Для прикладу: потяг Свердловськ — Сімферополь на наступній станції зупиняється всього на 2 хвилини, а цього надзвичайно мало.

Одним словом, коли для нас роблять разом із нами, завжди виходить відмінний результат!

Деякі факти

- Організація надала безплатні юридичні та психологічні консультації понад 140 особам із неповносправністю в місті Свердловську та поза його межами.
- Організація відновила послугу соціального таксі в місті та провела аудит правил користування цією послугою з метою її оптимізації й покращення. Виявлені недоліки були представлені міській владі для усунення
- У рамках підтриманого ПРООН проекту організацією було здійснено аудит доступності закладів громадського користування в місті. За результатами аудиту міській владі було передано низку рекомендацій щодо покращення доступності закладів з метою внесення їх до проектної документації реконструкції.

Представник громадської організації дає рекомендації щодо покращення доступності та дотримання державних будівельних норм
фото: Наталія Смирнова

ОБМЕЖЕНІ МОЖЛИВОСТІ НЕ ОБМЕЖУЮТЬ МОЖЛИВОСТЕЙ

Спробуйте з закритими очима повноцінно прожити хоча б один свій рутинний день. Здається, зробити це іноді не тільки нелегко, але й зовсім неможливо. Особливо в умовах сучасної дійсності, яка майже стовідсотково недоступна в Україні для осіб із вадами зору чи повністю незрячих людей. Добровільна відмова бодай на один день від одного з найважливіших органів відчуття автоматично на 80% позбавляє людину можливості сприймати інформацію. Вважають, що саме такий обсяг інформації людина сприймає візуально. І коли при потребі інші сенсори людини переймають на себе функцію «бачення», то соціальне середовище в країні все ще не в змозі допомогти людям із особливими вадами, що робить їх заручниками обставин, все ж з надією сподіваючись на добру волю інших осіб, котрі можуть їм допомогти в щоденному побуті.

Саме з такою залежністю та бар'єрністю бореться Львівський обласний фонд соціального захисту і реабілітації сліпих, що в рамках підтриманого Програмою розвитку ООН проекту «Доступна Львівщина очима незрячих» досягнув неабияких результатів. Члени фонду створили прецедент, який може бути взято на озброєння задля створення доступного середовища для осіб із особливими потребами. Організація виступила з ініціативою, що може докорінно змінити ситуацію з доступністю медикаментів для осіб із вадами зору.

Завдяки діяльності Львівського обласного фонду соціального захисту і реабілітації сліпих Львів став першим українським містом, в аптеках якого з'явилися інструкції для ліків, доступні для незрячих пацієнтів. Окремі випадки нанесення назв медикаментів шрифтом Брайля свідчать про позитивну тенденцію серед фармацевтичних компаній в напрямку створення безбар'єрного середовища в Україні, проте вони не змінюють тієї ситуації, що існує на сьогодні в державі, де проблема доступності для осіб із вадами зору й досі залишається гострою.

Поява звукових і тактильних інструкцій для ліків стала довгоочікуваним полегшенням для таких людей, що вже набуло резонансу серед незрячих в інших кутках України. Надруковані рельєфно-крапковим шрифтом і озвучені «Інструкції до 103 лікарських засобів» дозволять незрячим свідомо і безпечно користуватися ліками, самостійно отримуючи інформацію про їх властивості, протипоказання, побічні дії тощо. Крім того, це сприятиме зменшенню ускладнень внаслідок масового використання «рекламних» ліків та надасть більшу свободу вибору. За сучасних умов незрячим людям увесь час доводиться покладатись на інших осіб та залежати від тих, хто може прочитати інструкцію. Це особливо важливо, коли ані провізори, ані лікарі не завжди мають достатньо часу, щоб ознайомити незрячих із довгим текстом інструкцій. Отже, провівши попереднє дослідження в аптеках міста щодо найбільш уживаних медпрепаратів особами із вадами зору та консультуючись із фармацевтами, було обрано 103 медзасоби, інструкції до яких і були озвучені.

Звукові та тактильні інструкції було поширено у 20 аптеках Львова. Брайлівський том призначений для використання безпосередньо в

аптеках і містить стислу інформацію про лікарський засіб. Натомість інструкції на диску безплатно надаватимуться незрячому покупцеві для користування вдома. У такий спосіб організатори проекту прагнули задовольнити вимоги усіх незрячих клієнтів, незалежно від їх володіння шрифтом Брайля.

Проте подолання бар'єрності для осіб із вадами зору для Львівського обласного фонду соціального захисту та реабілітації сліпих не обмежилось тільки озвученням інструкцій до ліків. Із метою створення безпечнішого середовища для діяльності та проживання незрячих осіб на стаціонарних світлофорах Львова й населених пунктів області було встановлено 45 звукових сигналізаторів, які супроводять зелений маячок і орієнтують незрячого пішохода у безпечності руху через пішохідний перехід. Крім того, відбулося озвучення входів 20 закладів громадського користування, серед яких залізничний вокзал, Львівська міська рада, Львівська облдержадміністрація, управління соціального захисту, Національна опера ім. С. Крушельницької, Національний театр ім. М. Заньковецької, Палац культури ім. Г. Хоткевича, обласна філармонія та інші.

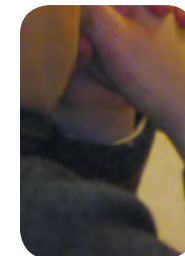
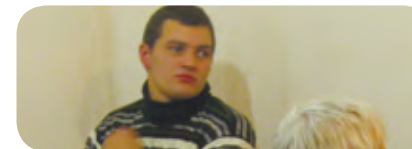
Виконання проекту здійснювали п'ятеро інвалідів по зору, четверо з яких є повністю незрячими і лише одна людина — з залишком зору. Це зайвий раз підкреслює, що обмежені можливості не обмежують можливостей.

Деякі факти

- Львівський обласний фонд соціального захисту і реабілітації сліпих став ініціатором подання і схвалення «Настанов з облаштування будинків і споруд елементами доступності для осіб із вадами зору і слуху» та автором тексту до постанови Кабміну №1234 про облаштування спеціальних робочих місць для інвалідів.
- Організацією було проведено два дводенні шахові турніри, на яких незрячі спортсмени нарівні змагались зі зрячими шахістами. Також видано дві поетичні збірки незрячих авторів.

Під час шахового турніру між зрячими та незрячими гросмейстерами

Фото: Михайло Петрів

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ОСОБЛИВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПОТРЕБ ОТРИМУЮТЬ ВИЗНАННЯ

Проблема створення універсально доступного навчального середовища в Україні й досі залишається великим тягарем. Зокрема, створення умов, котрі, крім іншого, надаватимуть рівні можливості для навчання людям з особливими потребами, все ще радше виняток, ніж правило. Попри те, що майже стовідсоткова недоступність навчальних закладів, помножена на соціальну ізоляцію людей з інвалідністю, є прерогативою держави, громадські організації, нехай навіть на місцевому чи регіональному рівні, докладують величезних зусиль на подолання цих труднощів.

Розпочатий наприкінці минулого року в рамках Програми ПРООН «Розвиток громадянського суспільства» проект Мобільної школи комп'ютерної та Інтернет-грамотності вже досягнув неабияких результатів. Окрім своєї інноваційності, Мобільна школа має ще і велику практичну користь. Задумана як допомога особам з особливими потребами в отриманні доступу до безплатного навчання комп'ютерній грамоті та навикам роботи з Інтернетом, Мобільна школа в своїй цільовій аудиторії насамперед вбачала ті категорії вразливих верств населення, яким така допомога потрібна понад усе — особи з вадами зору та іншими нозологіями фізичної неповносправності. Сама школа застосовує подвійний підхід через навчання людей з особливими потребами як на базі бібліотеки, так і на дому у випадках, коли слухачі Мобільної школи комп'ютерної та Інтернет-грамотності не в змозі залишити свої помешкання з різних на то причин.

Перші слухачі навчальних курсів уже на собі відчули всю користь та практичність отриманих знань. Для 33-річної Наталі Бабуріної, котра через набуту травму вже 7 років фактично є заручницею своєї квартири, участь в цьому проекті стала не тільки містком для повернення до повноцінного суспільного життя та спілкування, але й можливістю професійного зростання. Після проходження курсів комп'ютерної та Інтернет-грамотності Наталя змогла знайти роботу в Інтернеті. Тепер вона працює редактором.

«Відкриття мобільної школи — це ковток свободи пересування та спілкування!» — не стримує свого захоплення жінка. Завдяки проекту вона поповнила свої прогалини у власних знаннях, навчилася користуватись інформаційними ресурсами Інтернету, що додало їй упевненості та вправності у роботу з комп'ютером.

«Не менш важливим для мене стали повсякденні поїздки до бібліотеки. Це дозволило мені змінити обстановку, розширити круг спілкування, познайомитися з тренерами, бібліотекарями, іншими учасниками Проекту», — ділиться своїм оптимізмом Наталя.

Саме завдяки іншому слухачеві курсів, з яким Наталя познайомилась у бібліотеці, їй було запропоновано роботу з озвучування аудіо книг.

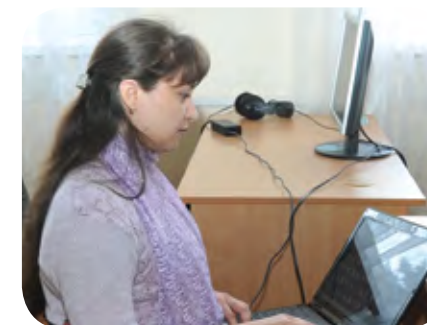
Важливим компонентом мобільної школи стало те, що вперше в місті та області особи з вадами зору та проблемами опорно-рухового апарату отримали можливість безплатного навчання комп'ютерній та Інтернет-грамотності за допомогою спеціального програмного забезпечення, встановленого на комп'ютерах. До того ж у рамках Проекту було працевлаштовано ще одну особу з вадами зору, котра працює тренером для незрячих студентів.

З моменту відкриття школи до числа слухачів записалося 25 осіб із різними формами фізичної неповносправності та 15 осіб із вадами зору. Для слухачів комп'ютерних курсів, які з певних причин не мають змоги відвідувати заняття в бібліотеці, тренери та викладачі школи проводять виїзні заняття вдома. До того ж працівники проекту проводять регулярні тренінги для бібліотекарів інших міст області з психологічних основ бібліотечного обслуговування осіб із фізичними вадами.

Деякі факти

- Луганське відділення української бібліотечної асоціації вибороло 2 місце з-поміж 58 експозицій бібліотек та організацій приватного і громадського сектору, в номінації «Інновації бібліотек щодо надання соціальної допомоги вразливим верствам населення».
- Працівники проекту провели активну інформаційну кампанію, результатом якої стали понад 20 публікацій у місцевих та регіональних ЗМІ, сприяли виготовленню чотирьох відео сюжетів на місцевому телебаченні, зокрема й короткий відео сюжет про слухачів Мобільної школи комп'ютерної та Інтернет-грамотності.
- Працівники проекту підготували та видали «Методичну розробку з комп'ютерної грамотності для учнів із проблемами зору. Посібник для викладача», який було поширено бібліотечною мережею.

*Наталя Бабуріна удосконалює свої комп'ютерні навички
фото: Галина Аксьонова*

PER ASPERA AD INCLUSIO!*

АБО ЯК ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ВІДСТОЮЄ ПРАВО НА ГІДНЕ ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Щоб долетіти до зірок, необхідно з чогось почати. Принаймні зробити перший крок для досягнення мети. В Україні питання створення умов для долучення дітей та молоді з інвалідністю до повноцінного навчального процесу на рівні зі своїми однолітками ще доволі захмарна перспектива. Існує різке обмеження доступу людей з інвалідністю в навчальні заклади через фізичну і соціальну ізоляцію останніх. Непідготовленість до вступу у вузи учнів, які навчалися вдома, архітектурна недоступність закладів, стереотипне ставлення до людей з особливими потребами зі сторони громадськості, інформаційно-правова обмеженість учнів та студентів з інвалідністю, непідготовленість викладачів для навчання дітей та молоді з інвалідністю тощо.

Для того щоб змінити цю складну ситуацію, потрібно пройти довгий і тернистий шлях. І для цього зробити певні кроки у напрямку до мети. Громадською організацією «Асоціація молодих інвалідів АМІ-СХІД» зроблено вже чималий поступ на шляху до інклюзивного навчання. Навіть більше — активісти організації змогли отримати підтримку важливих партнерів як серед місцевої влади, так і керівництва навчальних закладів регіону, котрі відіграють ключову роль у процесі.

А розпочалося все 2 роки тому з невеличкого проекту «Створення соціального партнерства на доступність освіти людьми з особливими потребами», що через півтора року розвинувся в інший проект «Створення комплексної системи впровадження інклюзивного навчання для викладачів середніх та вищих навчальних закладів згідно з Конвенцією ООН про права інвалідів». Обидві ініціативи, підтримані ПРООН, продемонстрували неабиякий вплив на сприйняття проблеми та пошук шляхів до її вирішення.

Так, ректорат Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка з власної ініціативи запросив представників АМІ-СХІД для проведення аудиту архітектурної доступності вузу, будучи цілком відкритим та готовим прийняти критику, а також застосувати можливі заходи для покращення доступності закладу. Як і всі вищі навчальні заклади України, цей університет має первинну недоступність, про що, звісно, не замислювались в 30-і роки минулого століття, коли споруджували основні корпуси. Постало питання про доступність гуртожитку, харчування, супроводу студентів з інвалідністю тощо.

Проте прогресивний підхід керівництва вузу дозволив за рекордно короткі терміни збудувати безпечні пандуси, з дотриманням державних будівельних норм, завдяки яким багато поколінь студентів із інвалідністю зможуть отримати вищу освіту не в гардеробі, чи сидючи вдома, а в оточенні педагогів та ровесників. У партнерстві з Луганським обласним фондом соціального захисту інвалідів навіть було прийнято рішення про створення відділення реабілітації студентів з інвалідністю, метою якого є не тільки медична допомога та реабілітація студентів, але й організація їхнього супроводу. Для студентів створені умови проживання, обладнані санвузол та духова,

здійснюється медичний супровід, ДАІ забезпечує двічі на день перехід студентів через дорогу, а студенти кафедри фізичної реабілітації і валеології є друзями і волонтерами.

Проректор університету Олександр Бабичев, під безпосереднім керівництвом якого здійснювалась реконструкція та переобладнання, не приховує свого оптимізму: «Я щасливий бачити цих молодих людей та їхні очі, відчувати їхню зацікавленість. Найголовніше те, що вони нічим не відрізняються від інших студентів. Можуть з усіма відвідувати пари, бібліотеку, їдальню. У нас ще багато роботи, але цей напрямок ми ніколи не покинемо. За нами — тільки розвиток!»

А спочатку був перший крок...

Деякі факти

- На сьогодні в університеті навчається 250 студентів з обмеженими фізичними можливостями, з різною нозологією інвалідності.
- Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка активно займається вирішенням архітектурної доступності щодо всіх категорій людей з інвалідністю, розробкою інноваційних програм для інтеграції студентів з інвалідністю, здійснює інклюзивне навчання.
- Університет став першим навчальним закладом, який створив відділення реабілітації студентів з особливими навчальними потребами за активного залучення до процесу та участі луганської молодіжної організації АМІ-СХІД.

* Лат. «Через терни до інклюзивності».

Студенти з особливими потребами тепер мають змогу відвідувати заняття в аудиторії самотужки

Фото: Наталя Охріменко

ДІТИ-СИРОТИ ГОТУЮТЬСЯ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ

Сніжнянська загальноосвітня школа-інтернат для дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки, з затримкою психічного розвитку хоч і знаходиться на периферії та на далекій відстані від столиці, проте переживає ті самі проблеми, що й схожі установи в інших куточках держави, — брак фінансування та ресурсів, проблеми з соціальною адаптацією сиріт та інші труднощі, притаманні цій знедоленій та вразливій категорії дітей.

«Діти, що виховуються в інтернатах, зовсім не пристосовані до самостійного життя, оскільки самі себе не обслуговують, не мають доступу до жодних побутових приладів тощо, — підкреслила Валентина Дьомкіна, директор Донецького молодіжного дебатного центру, звертаючись до учасників організованого прес-туру. — Вони не вміють готувати їжу. Траплялись випадки, коли діти вважали, що після заварювання, чай має бути одразу солодким. Вони не знали, що для цього потрібно додати цукор, оскільки все своє життя отримували його вже готовим. Діти також не вміють прати та прасувати білизну. Так, після випуску з інтернату, коли через певний час дівчат відвідав соціальний працівник, з'ясувалося, що весь одяг у них брудний, бо дівчатка не знали, як його прати».

Такі форми, як «тренувальна квартира», за словами В. Дьомкіної, існують у країнах Європи вже тривалий час і довели свою ефективність. «Три роки тому під час навчального візиту до Польщі ми вперше відвідали таку квартиру, де готували дітей до самостійного життя. Та лише у цьому році Донецькому молодіжному дебатному центру вдалося реалізувати свою ідею і знайти фінансову підтримку на створення майданчика для підготовки до самостійного життя вихованців Сніжнянської школи-інтернату», — розповіла директор дебатного центру.

«Тренувальна квартира» — це окрема кімната на базі Сніжнянської загальноосвітньої школи-інтернату для дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки, з затримкою психічного розвитку. Після її обладнання було сформовано 4 групи дітей-вихованців інтернату по 13 осіб. Заняття проходять два рази на тиждень (субота, неділя) за курсом «Формування життєво необхідних навичок у випускників шкіл-інтернатів» тривалість по 1,5 години для кожної групи.

Під час тренувань діти отримують знання та навички не тільки під час теоретичних занять (наприклад, що таке спілкування, правила успішного спілкування, бар'єри спілкування, як їх подолати; власне «Я», мої права та обов'язки; кухня; обираємо майбутню професію, як і де шукати роботу тощо), а й практичних (сервірування столу та прийом гостей, користування побутовими приладами, приготування їжі та напоїв, приготування кулінарних та молочних страв).

Квартиру обладнано кухонними меблями, столом для прийому їжі та стільцями (на 12 осіб), плитою, духовкою, витяжкою, мікрохвильовою піччю, тостером, кухонним комбайном, м'ясорубкою, чайником, кавоваркою, кухонним приладдям, необхідним для приготування та прийому їжі (ножі, дощечки, ложки, виделки, набори каструль, сковорідок, стаканів, чашок, тарілок тощо), пральною машиною, праскою, гладильною дошкою.

Деякі факти

- Створено базу в Сніжнянському інтернаті для підготовки вихованців до самостійного життя (до проекту в інтернаті діти не мали можливості готувати їжу, прати, прасувати).
- Уже перших 42 вихованців підготовлено до самостійного життя, а вже надалі приблизно 30 сиріт щороку випускатимуться зі школи-інтернату підготовленими до самостійного життя.
- Забезпечено працівників Сніжнянського інтернату та 26 інших інтернатів Донецької області методичними посібниками з формування життєвих навичок.

Учні старших класів школи-інтернату вчать
кухарити
фото: Андрій Донець

Організація	Назва проекту	Термін впровадження	Контактна інформація організації
Чернігівський громадський комітет захисту прав людини	Дотримання прав людини селян-власників землі та покращення їх доступу до правосуддя в Чернігівській області	18.11.2010 – 18.11.2011	вул. Горького 57/1, м. Чернігів 14000 +380-462-625-381, info@protection.org.ua www.protection.org.ua
Донецький меморіал	Розширення можливостей захисту прав ув'язнених	18.11.2010 – 18.11.2011	а/с 4836, м. Донецьк 83092 + 38-097-907-0649 +38-099-709-5679
Центр громадської адвокатури	Правова допомога та просвіта для вразливих верств населення	06.12.2010 – 06.12.2011	вул. К. Левицького, 97, 1-й пов., м. Львів +38-032-244-4659, +38-097-486-5593 cga@lawngo.net, www.cga.in.ua
«Екологія-Право-Людина», МБО	Правовий захист екологічних прав громадян	18.11.2010-18.11.2011	а/с 316, м. Львів 79000, +380-322-433888 lena@uoregon.edu, www.epl.org.ua
Донецький молодіжний дебатний центр	Створення тренувальної квартири для підготовки до самостійного життя вихованців Сніжнянської загальноосвітньої школи-інтернату для дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки з затримкою психічного розвитку	06.12.2010-06.10.2011	пр. Ілліча 79/31, м. Донецьк 83003 +38-062-385-9839 debate@cent.dn.ua www.cent.dn.ua
Громадська організація «Луганське обласне відділення Української бібліотечної асоціації»	Мобільна школа комп'ютерної та Інтернет - грамотності	06.12.2010-06.12.2011	вул. Радянська, 78, м. Луганськ 91053 +38-0642-537-384 uba_lugansk@ukr.net, www.library.lg.ua
Східноукраїнський центр громадських ініціатив	Активні громади – безпечні міста	18.11.2010 – 18.07.2011	30-й квартал, б. 2 кв.14 м. Луганськ 91005, +38 0642-49-13-74 uspikh@gmail.com www.totalaction.org.ua
Чернігівський жіночий правозахисний центр	Забезпечення засудженим жінкам та ув'язненим неповнолітнім, особам, звільненим з місць позбавлення волі, доступу до правосуддя через надання правової допомоги	18.11.2010 – 18.11.2011	а/с 797, м. Чернігів 14032 +38-04622-331-091, +38-067-457-0763 Badyra_vv@ukr.net, Lepeha_alla@ukr.net
Луганська обласна громадська правозахисна жіноча організація «Чайка»	«Всеукраїнська кампанія з відстоювання прав соціально незахищених громадян при виданні неправомірних судових наказів, що стосуються відносин у житлово-комунальній сфері»	01.06.2011 – 31.03.2012	вул. Лермонтова, 1 – Б, офіс 209 м. Луганськ, 91055, +38-0642-530-115 +38-0642-530-115, +38-066-766-99-31
Луганська обласна молодіжна громадська організація «Асоціація молодих інвалідів Східного Донбасу - Схід»	«Створення комплексної системи впровадження інклюзивного навчання для викладачів середніх та вищих навчальних закладів, згідно Конвенції ООН про права інвалідів»	1.09.2011 – 30.03.2012	вул. Володарського 59, кім. 105 м. Луганськ, 91005, +38-0642-71-99-69 +38-095-808-44-04 ami-cxid@ukr.net, http://ami-cxid.org.ua
Свердловська спілка осіб з обмеженими фізичними можливостями «Життя без бар'єрів»	Створення в місті Свердловськ та Свердловському районі безбар'єрного життєвого середовища для людей з обмеженими фізичними можливостями	6.12.2010 - 6.09.2011	вул. Косіора 2, м. Свердловськ, Луганська обл., 94800, (050) 976-21-87; (097) 326-64-64, schwarzgold@rambler.ru; http://behinderte.ucoz.ru
Львівський обласний фонд соціального захтсью і реабілітації сліпих	Доступна Львівщина очима незрячих	15.08.2011 - 31.03.2012	вул. Городоцька, буд.81, м. Львів, 79016 Тел.: (032) 272-60-66 Факс: (032) 272-60-66 Моб. (097) 244-06-84